

Fördel Sverige – Reform för fossilfri tillväxt

Energiföretagens förslag till
strategiska vägval och
energipolitisk handlingsplan
för mandatperioden 2026–2030

ENERGI
FÖRETAGEN

FÖRORD

De reformer som genomförs under kommande mandatperiod kommer att definiera Sveriges konkurrenskraft, totalförsvarsförmåga och välbefinnande för lång tid framöver. Vi befinner oss i en minst sagt omvälvande och föränderlig tid som ställer stora krav på politiken att fatta rätt beslut och visa ledarskap. Vår säkerhet hotas från flera håll. Vår konkurrenskraft och välfärd utmanas likaså. Vår levnadsstandard kommer inte kunna upprätthållas om inte utsläppen kraftigt begränsas. Det fångade Mario Draghi väl i ett citat från sin rapport om EU:s konkurrenskraft:

"We have reached the point where, without action, we will have to either compromise our welfare, our environment or our freedom."

Det här är vårt förslag till action. För Sverige behöver inte välja – om vi genomför rätt reformer.

Sverige har en unik konkurrensfördel i kraft av det kanske bästa utgångsläget i Europa. Det måste vi förvalta. För det krävs en aktiv politik med ett högt reformtempo. Energiföretagen och våra medlemmar erbjuder vår samlade expertis för att möjliggöra en utveckling mot ett konkurrenskraftigt, tryggt och fossilfritt Sverige.

ÅSA PETTERSSON
vd Energiföretagen Sverige

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 5** Sammanfattning
- 8** Tre strategiska vägval
- 12** Energiföretagens förslag till energipolitisk handlingsplan för mandatperioden 2026–2030
- 13** Reformers för mer elproduktion i takt med ökad efterfrågan
- 20** Reformers för mer elnätskapacitet i takt med ökad efterfrågan
- 25** Reformers för omställning och ett energisystem i världsklass
- 33** Reformers för ökad totalförsvarsförmåga
- 35** Reformers för kompetensförsörjning för framtidens energisystem

SAMMANFATTNING

Sverige står inför en tid av ökande geopolitiska risker, global konkurrens och stor industriell omställning. Det är dock tydligt att Sverige har en strategisk fördel genom god tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftig kostnad – en fördel som vi kan nyttja för att stärka både vår konkurrenskraft, nationella säkerhet och strävan mot fossilfrihet och energioberoende.

För att ta tillvara och utveckla denna strategiska fördel ser vi att styrande politiker behöver göra tre avgörande strategiska vägval:

1. Håll kursen mot fossilfrihet i Sverige och EU

Svenska industri- och energiföretag har under de senaste decennierna påbörjat omfattande strategiarbeten och miljardinvesteringar för att utvecklas i takt med de klimatregelverk och incitamentsstrukturer som Sverige och EU har slagit fast. Vi har påbörjat arbetet tidigare än många andra länder och har därmed stora möjligheter att leda konkurrensen på en framtida fossilfri marknad. Att istället försöka fortsätta konkurrera genom att förbränna fossila bränslen skulle inte bara försvåra livsförutsättningarna för kommande generationer, utan också skapa svåra geo- och säkerhetspolitiska beroenden och grovt urholka svensk konkurrenskraft.

Energiföretagen föreslår därför att Sverige fortsätter leda EU mot 90 procents utsläppsminskningar till 2040, och Sveriges eget samhälle mot nettonollutsläpp av växthusgaser senast år 2045.

2. Gör Sverige till Europas mest attraktiva land för fossilfria företag

Sveriges erbjudande på den globala marknaden har försvagats under senare år, både för nya företagsetableringar och för befintliga företag som vill expandera. För att vända den trenden behöver vi bygga vidare på de styrkor som gynnat oss historiskt.

Det kräver stora samhällsinvesteringar att säkra att grundläggande förutsättningar för näringslivets omställning och elektrifiering totalt sett ligger i topp i en internationell kontext. Men det är nödvändigt. Bland annat behöver Sverige erbjuda konkurrenskraftig elkostnad, tillförlitlig, kostnadseffektiv och fossilfri transportinfrastruktur och Europas effektivaste och mest förutsägbara tillståndsprocesser.

3. Inför en Energiberedning och genomför Energiföretagens rekommenderade handlingsplan inom energipolitiken

Vårt energisystem måste moderniseras, utvecklas och växa för att Sverige ska klara att fasa ut de nära 140 TWh fossila bränslen som importeras och används i industri och transporter varje år.

Men för att Sveriges energiföretag och näringsliv ska kunna fatta de långsiktiga investeringsbeslut som krävs för elektrifiering, behöver det finnas stabila energipolitiska förutsättningar som håller över tid, oavsett regering.

Därför föreslår vi att Sveriges riksdag bör behandla energifrågorna likt försvars- och pensionspolitiken, och samla samtliga riksdagspartier till en Energiberedning.

För att sedan utveckla Sveriges energisystem i takt med efterfrågan har vi tagit fram en energipolitisk handlingsplan som omfattar fem områden:

- **Reformer för mer elproduktion i takt med ökad efterfrågan:**

Elsystemet, industrin och transportsektorn behöver samverka och utvecklas i takt på ett sätt som inte krävts tidigare för att möjliggöra en koordinerad och därmed kostnadseffektiv utbyggnad av elsystemet. Bland annat behöver de olika kraftslagen tryggas och utvecklas genom långsiktiga villkor. Landbaserad vindkraft behöver snabbare och mer förutsägbara tillstånd, vattenkraften effektiva miljöprövningar och kärnkraften stabila finansierings- och riskramar.

- **Reformer för mer elnätscapacitet i takt med ökad efterfrågan:**

Elnäten är en av Sverige viktigaste infrastrukturer. Reformer för ökad elnätscapacitet i takt med efterfrågan brådskar för att säkerställa att de som efterfrågar el ska få den anslutning som de efterfrågar i rimlig tid. De reformer som behövs är att regelverket för nätinvesteringar behöver ge rätt förutsättningar, ansvarsfördelningen vid kapacitetsbrist måste tydliggöras och att förutsättningarna för villkorade elnätssavtal tydliggörs. Samtidigt behöver överföringen mellan norra och södra Sverige stärkas.

- **Reformer för omställning och ett energisystem i världsklass:**

Klimatomställningen innebär en grundläggande förvandling av el- och

energisystemet. Samtidigt som systemen förändras måste både el- och värmeförsörjningen stärkas och tryggas. För det behövs bland annat en långsiktigt konkurrenskraftig fjärrvärmesektor, en skattereform som gör regelverken mer moderna och bättre anpassade till övergången bort från fossila bränslen och en effektivare miljöprövning med en enda tillståndsmyndighet.

- **Reformer för ökad**

totalförsvarsförmåga: Sveriges energisystem är sårbart och utsatt. Erfarenheterna från Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar att energiförsörjningen har varit och fortsätter vara ett strategiskt mål i krigsföringen. Framförallt behövs en konkret målbild i vilken det tydligt framgår vilka förmågor som behövs var och när där staten bör stå för finansieringen av de investeringar som krävs.

- **Reformer för kompetensförsörjning för framtidens energisystem:**

Sveriges omställning står inför en stor kompetensutmaning som måste hanteras för att vi ska kunna behålla vår globala konkurrenskraft och rusta ett robust och hållbart energisystem. Det behövs en övergripande strategi och en handlingsplan som bland annat behöver innehålla ett långsiktigt uppdrag till Energimyndigheten om energisystemets kompetensförsörjning för att utbildningssystemet ska kunna möta behoven.

Tre strategiska vägval

Sverige går till val 2026 i en omvärld präglad av stor geopolitisk oro och en hårdnande industriell och teknologisk konkurrens.

I den situationen ger Sveriges förmåga att producera och distribuera konkurrenskraftig och fossilfri energi en betydande fördel, i och med de centrala möjligheter det innebär för oss som land:

- **Möjligheten att stärka oberoendet** från Ryssland och alla andra aktörer som försöker använda energin som vapen mot självbestämmande och demokrati.
- **Möjligheten att vara världsledande i** konkurrensen mot Kina och övriga världen, för att utveckla fossilfria lösningar och nästa generations industri.
- **Möjligheten att inte bara** säkra jobb i den svenska ekonomin – utan också vara en avgörande del i en storskalig klimatomställning.

Men för att ta tillvara och utveckla denna strategiska fördel som land, ser vi att styrande politiker behöver göra tre strategiska vägval – och Sveriges energiföretag är redo att arbeta med våra samlade resurser för att göra detta möjligt:

Håll kursen mot fossilfrihet i Sverige och EU

Svenska industri- och energiföretag har under de senaste decennierna påbörjat omfattande strategiarbeten och miljardinvesteringar för att fasa ut fossila bränslen i enlighet med de regelverk som Sverige och EU har slagit fast.

Vi har påbörjat arbetet tidigare än många andra länder och har därmed stora möjligheter att leda konkurrensen på en framtida fossilfri marknad. Att istället försöka fortsätta konkurrera genom att förbränna fossila bränslen skulle inte bara försvåra livsförutsättningarna för kommande generationer, utan också skapa svåra geo- och säkerhetspolitiska beroenden och grovt urholka svensk konkurrenskraft.

Energiföretagen föreslår därför att Sverige fortsätter leda EU mot 90 procents utsläppsminskningar till 2040, och Sveriges eget samhälle mot nettonollutsläpp av växthusgaser senast år 2045.

Gör Sverige till Europas mest attraktiva land för fossilfria företag

Sveriges erbjudande på den globala marknaden har försvagats under senare år, både för nya företagsetableringar och för befintliga företag som vill expandera. Detta beror primärt på de omfattande subventionsprogram för fossilfri industri som erbjudits i Kina under 2000-talet. Dessa har kopierats först av USA genom Inflation Reduction Act, och sedan av de större ekonomierna i EU efter godkännande av EU-kommissionen.

Sverige har varken vilja eller kapacitet att matcha de subventioner som större ekonomier erbjuder. Men vi har möjlighet att bygga vidare på de styrkor som gynnat oss historiskt för att skapa ett erbjudande som är så pass attraktivt att det kan tippa vågskålen i vår riktning när styrelser och ledningsgrupper ska välja geografisk plats för nästa investering.

Det kräver stora samhällsinvesteringar så att grundläggande förutsättningar för näringslivets omställning och elektrifiering totalt sett ligger i topp i en internationell kontext. Vi behöver bygga ett Sverige som alltid erbjuder:

Vi behöver bygga ett Sverige som alltid erbjuder...

- **Konkurrenskraftiga elpriser** från fossilfri el, levererad genom en pålitlig och effektiv nätinфраstruktur som snabbt kan etablera och expandera anslutningar.
- **Tillförlitlig, kostnadseffektiv** och fossilfri transportinfrastruktur som byggs ut i takt med etableringar och expansioner.
- **Europas effektivaste** och mest förutsägbara tillståndprocesser i en samlad myndighet som minimerar tiden från ansökan till ikraftträtt tillstånd.
- **Ambitionen** att leda utvecklingen av nya fossilfria industrigrenar.
- **Flexibla och industrinära** utbildnings- och fortbildningssystem som möjliggör direkt expansion och minimerar kostnader under omställnings- och uppskalningsfaser.
- **Delad risk** för samhällsinvesteringar hos kommuner och regioner, som gör det möjligt att bejaka nya etableringar och expansioner och minimerar extrakostnader och projektrisk för företagen.
- **Bättre nyttjande** av de 800 miljarder som Sverige årligen spenderar på offentlig upphandling till att driva elektrifiering, fossilfrihet och innovation.

Inför en Energiberedning och genomför Energiföretagens rekommenderade handlingsplan inom energipolitiken

Vårt energisystem måste moderniseras, utvecklas och växa för att Sverige ska klara att fasa ut de nära 140 TWh fossila bränslen som importeras och används i industri och transporter varje år. Senast 2045 ska Sverige vara fossilfritt och på vägen dit har vi möjlighet att bli Europas mest attraktiva land för fossilfri omställning, företagsetablering och företagsexpansion.

Men för att Sveriges energiföretag och näringsliv ska kunna fatta de långsiktiga investeringsbeslut som krävs för elektrifiering, behöver det finnas stabila energipolitiska förutsättningar som håller över tid, oavsett regering.

Därför föreslår vi, tillsammans med flera andra representanter för den svenska industrin, att Sveriges riksdag bör behandla energifrågorna likt försvars- och pensionspolitiken, och samla samtliga riksdagspartier till en Energiberedning.

En sådan beredning bör i dialog med ansvariga myndigheter, industriaktörerna och arbetsmarknadens parter ta fram en gemensam inriktning och målsättningar för svensk energipolitik, röja regulatoriska hinder och möjliggöra att efterfrågan på el och utbygganden av energisystemet går i takt för att nå målen.

Energiföretagen har även samlat branschens gemensamma expertis för att ta fram en energipolitisk handlingsplan som möjliggör för en regering att i dialog med beredningen skyndsamt utveckla Sveriges energisystem under 2026–2030. Den presenteras i detalj nedan.

Energiföretagens förslag till energipolitisk handlingsplan för mandatperioden 2026–2030

Den svenska klimatomställningen och samhällsutvecklingen väntas leda till en omfattande elektrifiering av befintlig industri och transportsektorn eftersom det är där majoriteten av de återstående nära 140 TWh fossila bränslena återfinns. Elanvändningen ökar också som en konsekvens av etablering av ny fossilfri elintensiv industri, AI-center och datacenter. Hur Sverige använder energi kommer därmed förändras; de fossila delarna fasas ut, samtidigt som elsystemet expanderar.

Osäkerheten har ökat kring hur stor elanvändningen blir i framtiden och i vilken takt detta kommer att ske. Det finns idag ett stort elöverskott och därför finns inget akut behov att bygga ny elproduktion. Däremot måste hinder för elsystemets expansion röjas så att elsystemet är redo när efterfrågan ökar. Därmed möjliggörs klimatomställningen, vilket i sin tur ökar konkurrenskraften och säkrar välfärden. Det handlar bland annat om reformer för elproduktion, elnät, effektivare tillstandsprocesser, totalförsvarsförmåga och kompetensförsörjning.

Ett robust elsystem som klarar en snabb elektrifiering förutsätter samtidigt en livskraftig fjärrvärmesektor. Utan fjärrvärme skulle även värmesektorns behov behöva tillgodoses med el och den för tätorter viktiga elproduktionen från kraftvärmeanläggningar skulle försvinna. Det skulle skapa en ohållbar situation där uppvärmningssektorn skulle behöva stora mängder el som skulle styras bort från klimatomställningen, försämra svensk konkurrenskraft och minska elsystemets robusthet. Dessutom är fjärrvärmen en nyckel till sektorskoppling med ett bredare systemperspektiv där gröna kolatomer blir en tillgång och råvara samt att fjärrvärmenäten tar tillvara spillvärme från elintensiv industri eller datacenter.

Förslagen i handlingsplanen riktar sig mot de åtgärder som kommande regering har rådighet över.

Reformer för *mer elproduktion i takt med ökad efterfrågan*

Även om prognostiserat tillkommande elbehov är stort i ett 10–15 årsperspektiv har vi idag ett stort elöverskott i Sverige. Överskottet som har lett till låga priser tillsammans med att det kan vara svårt att få tillstånd har inneburit att det har fattats mycket få investeringsbeslut i ny elproduktion det senaste året.

Både befintliga och nya industrier har skjutit upp sina omställnings- och elektrifieringsinvesteringar, främst på grund av risken att EU inte håller fast vid klimatmålen och att lagstiftningen för att nå målen inte implementeras nationellt, men också att ledtiderna för elnätsanslutningar kan vara långa. Det har lett till större osäkerhet kring framtida elanvändning och ökat risken för elproduktions- och industriomställningsinvesteringar.

Elsystemet, industrin och transportsektorn behöver samverka och utvecklas i takt på ett sätt som inte krävts tidigare för att möjliggöra en koordinerad och därmed kostnadseffektiv utbyggnad av elsystemet. För det krävs nya incitament som stimulerar att investeringar i elproduktion och nya industrier går i takt.

1. STATLIGA KREDITGARANTIER FÖR FINANSIELLA ENERGIKÖPSAVTAL BEHÖVS

Energiföretagen anser att långsiktiga fasta elprisavtal, så kallade finansiella energiköpsavtal (PPA), kan används som ett kritiskt verktyg för riskavlyft. Energiköpsavtal skapar en tydlig koppling mellan ny elproduktion och ökad efterfrågan, ger både parter prisstabilitet, och bidrar därmed till en mer välkoordinerad och kostnadseffektiv elektrifiering.

Det finns dock osäkerheter och risker för både säljare och köpare av PPA vilket minskar användningen av dessa avtal. Det finns även små aktörer, både elproducenter och nya företag, som är kreditvärdiga och skulle kunna

dra nytta av energiköpsavtal, men som är för små för att själva få tillgång till marknaden.

Vi menar att det kan finnas en potential för riskavlyft genom väl genomtänkta åtgärder i takt med efterfrågan som gör det möjligt för marknadsaktörer att komma till långsiktiga överenskommelser om ett stabilt pris.

Våra förslag

- Statliga kreditgarantier för energiköpsavtal utvecklas.
- Andra åtgärder för att främja finansiella energiköpsavtal bör undersökas.

2. REFORMERA DET KOMMUNALA VETOT FÖR VINDKRAFT

Det kommunala vetot stoppade 26 av 29 vindkraftsprojekt (346 av 359 verk) under 2025. Det är olyckligt eftersom landbaserad vindkraft är det kraftslag som snabbast kan komma på plats och som under en längre period har byggts på marknadsmässiga grunder. Mörkertalet är därtill troligen stort kring hur många planerade tillståndsansökningar som dragits tillbaka efter att företagen förstått att kommunen kommer att säga nej. Det kommunala vetot i nuvarande utformning skapar en osäkerhet för såväl investerare som övriga aktörer. Detta hindrar marknaden från att fungera effektivt och ökar kostnaderna för utbyggnaden av elsystemet.

Vårt förslag

- Det kommunala vetot reformeras så att ett beslut om tillstyrkan från kommunen ska komma tidigare i processen, ska vara förutsägbart och kan ligga fast under hela tillståndsprövningen.

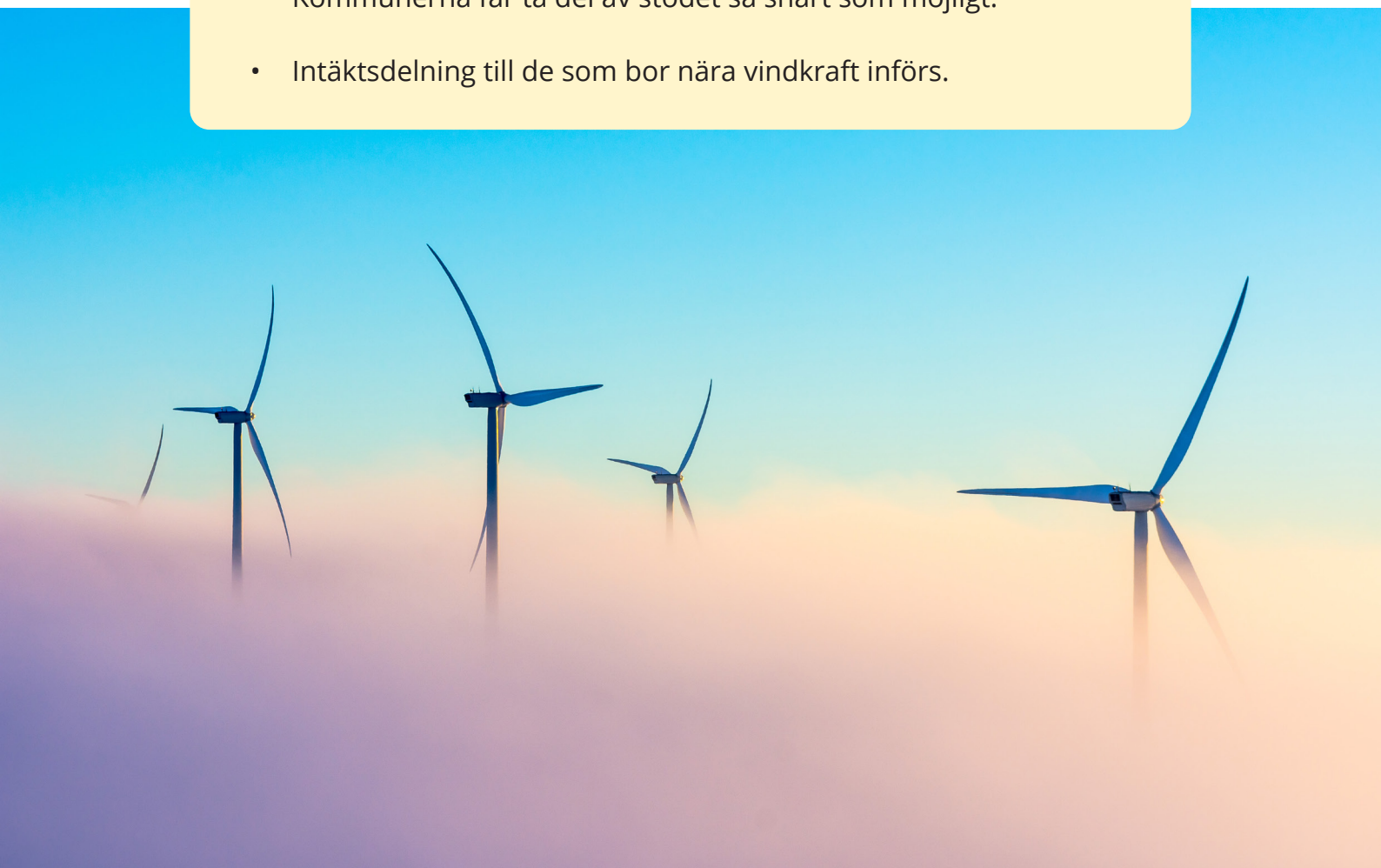
3. ERSÄTTNING TILL KOMMUNERNA FÖR VINDKRAFT BEHÖVER BLI FÖRUTSEBAR OCH LÅNGSIKTIG

Energiföretagen anser att det är nödvändigt att utveckla system för lokala incitament där nyttan av vindkraftsetableringar också kan stanna lokalt, både för närboende och kommuner i likhet med vad som införts i våra grannländer. Det är därför positivt att lokal återföring motsvarande fastighetsskatten för vindkraft har införts i 2025 års budgetproposition och att regeringen uttalat att stödet ska vara långsiktigt.

Denna reform tillsammans med reformering av det kommunala vetot förväntas leda till fler tillstånd för vindkraft eftersom lokalsamhällen får incitament att bejaka etableringar och öka engagemanget. Det är därför bekymmersamt att reformen inte har kunnat rullas ut under 2025, trots förutsättningar i form av tilldelade medel och långt framskridna förberedelser.

Våra förslag

- Detaljerna för hur lokal ersättning till kommuner ska fördelas utformas skyndsamt.
- Kommunerna får ta del av stödet så snart som möjligt.
- Intäktsdelning till de som bor nära vindkraft införs.

4. SKAPA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT HAVSBASERAD VINDKRAFT SKA KUNNA BYGGAS I TAKT MED EFTERFRÅGAN

Havsbaserad vindkraft har potential att bidra med en betydande ökning av elproduktionen i takt med industrins växande behov av fossilfri el. I dagsläget kan dock havsbaserad vindkraft inte byggas på marknadsmässiga grunder. En bidragande orsak är dagens elpriser. Dessutom har kostnaderna för att bygga havsbaserad vindkraft ökat avsevärt de senaste åren, bland annat på grund av dyrare komponenter. Även osäkerheter i tillståndsprocessen kan bidra till kostnadsökningar.

I andra länder där havsbaserad vindkraft byggts ut har detta ofta skett med någon form av statligt åtagande, exempelvis genom att staten täcker delar av elprisrisken via så kallade marginalkontrakt (Contracts for Difference, CfD). Användningen av marginalkontrakt, som möjliggör en utbyggnad i takt med efterfrågan på fossilfri el, har föreslagits som ett verktyg av den statliga elmarknadsutredningen. Förslaget inkluderar även ett auktioneringsförfarande för att lokalisera lämpliga havsområden för utbyggnad av havsbaserad vindkraft.

Våra förslag

- Regeringen ska prioritera prövningsärenden av havsbaserad vindkraft.
- Ett system för riskdelning, exempelvis utformat som marginalkontrakt alternativt subventionerade anslutningar, bör tas fram och hållas i beredskap för att kunna nyttjas i framtiden och i takt med efterfrågans utveckling.
- Ett auktionssystem för tillståndsgivning utvecklas, men att projekt som redan har erhållit tillstånd eller kommit långt i tillståndsprocessen bör ges prioritet.

5. FÖRTYDLIGA FÖRSVARSMAKTENS UPPDRAG AVSEENDE NY ELPRODUKTION

Regeringen avslog 2024 tretton havsbaserade vindkraftsparker i Östersjön av försvarsskäl. Det finns stor osäkerhet kring om Försvarsmakten kommer tillstyrka eller åtminstone inte stoppa tillstånd för etableringar av ny elproduktion, framför allt havsbaserad vindkraft men även landbaserad vindkraft.

Vårt förslag

- Försvarsmaktens uppdrag förtydligas att främja samexistens mellan försvaret och fossilfri elproduktion.

6. VÄRNA OCH UTVECKLA VATTENKRAFTEN

Vattenkraften behöver värnas och utvecklas för att möta elsystemets behov av fossilfri elproduktion, effekt, energilagring och reglerförmåga. Det måste bli enklare att få tillstånd för förnyelse och utbyggnad av befintliga kraftstationer, samt för nya vattenkraftverk eller pumpkraftverk på platser där påverkan på naturmiljön och den biologiska mångfalden är liten i förhållande till nytta.

Vattenkraften ska omprövas för moderna miljövillkor enligt en nationell plan, men politiken måste säkerställa att omprövningarna blir effektiva, att de miljöåtgärder som genomförs har en tydlig ekologisk effekt och att det nationella riktvärdet på 1,5 TWh produktionsförlust håller.

För att miljöåtgärdernas sammantagna påverkan på elproduktionen ska rymmas inom riktvärdet 1,5 TWh måste länsstyrelserna i sina bevarandeplaner använda huvudregeln att den vattenkraft som redan fanns när Natura 2000-områdena pekades ut är förenliga med Natura 2000-skyddet.

Våra förslag

- Förtydliga att det är den sammantagna påverkan på en tillgång till vattenkraftsel som ska bedömas och vägas mot miljönyttan vid genomförande av den nationella planen för moderna miljövillkor så att även Natura 2000-områden omfattas av riktvärdet 1,5 TWh.
- Säkerställ en tillämpning av miljökvalitetsnormen god ekologisk potential, som inte innebär en överimplementering av EU-rätten. Det skulle minska behovet av undantag för vattenkraften.
- Reformera vattenförvaltningen i linje med vattenförvaltningsutredningens förslag i betänkande SOU2019:66 "En utvecklad vattenförvaltning".

7. VÄRNA OCH UTVECKLA KÄRNKRAFTEN

Kärnkraft är och kommer vara en viktig del av det svenska energisystemet. Nuvarande regering har tagit flera steg för att möjliggöra byggnationen av ny kärnkraft men det finns fortfarande flera frågor att jobba med. Energiföretagen kommer fortsätta verka för att de ramverk som tagits fram under denna mandatperiod inte rivs upp utan fortsätter utvecklas i positiv riktning oavsett valresultatet. Det är helt avgörande för de stora investeringar som energibranschen står inför att regelverk är både transparenta och beständiga samt att det finns en parlamentariskt hållbar samsyn kring kärnkraftsfinansiering och riskdelning.

Våra förslag

- Nuvarande förslag kring finansiering och riskdelning för nya kärnkraftsreaktorer fortlever även vid ett eventuellt regeringsskifte
- Säkerställa att befintliga kärnkraftverk får de förutsättningar som krävs för att drifttidsförlängning ska vara möjlig. Drifttidsförlängning av befintlig kärnkraft är fördelaktig ur samhällsekonomiska aspekter och också ett resurseffektivt sätt att bibehålla produktion av energi och effekt
- Mellanlagring och slutförvaring för ny kärnkraft utvecklas, så att den som har rådighet över finansiella risker också är den som bör bära riskerna.

Reformer för *mer elnätskapacitet i takt med ökad efterfrågan*

Elnäten är en av Sverige viktigaste infrastrukturer. Elektrifieringen ger den svenska industrin en konkurrensfördel och tillgång till nätkapacitet är en grundparameter för att investeringar ska hamna i Sverige. Reformer för ökad elnätskapacitet i takt med efterfrågan brådskar för att säkerställa att städer, näringsliv, laddstationer och alla andra som efterfrågar el ska få den anslutning som de efterfrågar i rimlig tid.

Dessutom brådskar det att stärka överföringen mellan norr och söder för att bland annat göra vattenkraftens lagringskapacitet och vindkraftsproduktion mer tillgänglig för södra Sverige. Att elnät finns där de behövs, när de behövs, är avgörande för att Sverige ska kunna genomföra energiomställningen, nå sina klimatmål och vara konkurrenskraftigt även i framtiden. Därför är en långsiktig och rimlig elnätsreglering där det finns möjlighet att göra proaktiva investeringar en avgörande förutsättning som måste finnas på plats.

Just nu står elnäten i en investeringspuckel, den största sedan förra stora utbyggnaden på 70–80-talen då elnäten byts ut av åldersskäl samtidigt som elsystemet behöver expandera. Ledtiderna för elnätsanslutningar är ofta långa på grund av utdragna tillståndsprocesser och ibland långa anslutningsköer. För ökad elnätskapacitet är de snabbaste åtgärderna de som ökar nyttjandet av det befintliga nätet. Men nya nät måste även byggas i snabb takt utifrån prognostiserat behov.

1. ENERGIMARKNADSINSPEKTIONEN MÅSTE SKAPA RÄTT REGULATORISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR KLIMAT- OMSTÄLLNING OCH ELEKTRIFIERING

Energimarknadsinspektionen (Ei) har en central roll att bland annat bidra till att planeringsmålet nås samt till en samhällsekonomiskt effektiv omställning och utveckling av ett fossilfritt, robust och kostnadseffektivt energisystem. Utvecklingen av intäktsregleringen måste utgå från elnätens strategiska betydelse i Sverige.

Vårt förslag

- Det bör tydliggöras i relevant lagstiftning, instruktion och regleringsbrev att de regelverk som Energimarknadsinspektionen beslutar om måste ge elnätsföretagen förutsättningar att kunna svara upp mot kraven till följd av elektrifieringen. Det gäller till exempel rätten till rimlig avkastning på nödvändiga investeringar och även andra relevanta delar i intäktsregleringen, så långt det är möjligt med tanke på myndighetens mandat.

2. TYDLIGGÖR ROLLER OCH ANSVAR I SAMBAND MED KAPACITETSBRIST I ELNÄTET

Det råder oklarhet kring vilken aktör som har ansvaret för att åtgärda bristande kapacitet i överliggande nät. Därför är det positivt att Elmarknadsutredningens betänkande lämnade förslaget att Ei skyndsamt ska ges i uppdrag att i samråd med elnätsbranschen närmare utreda utformningen av en eventuell lagreglering av ansvaret för att åtgärda bristande kapacitet i överliggande nät. En sådan utredning får visa om det är lagreglering eller andra åtgärder som lämpligen vidtas. En ökad tydlighet är i slutändan det primära och det som även kan bidra till snabbare åtgärder.

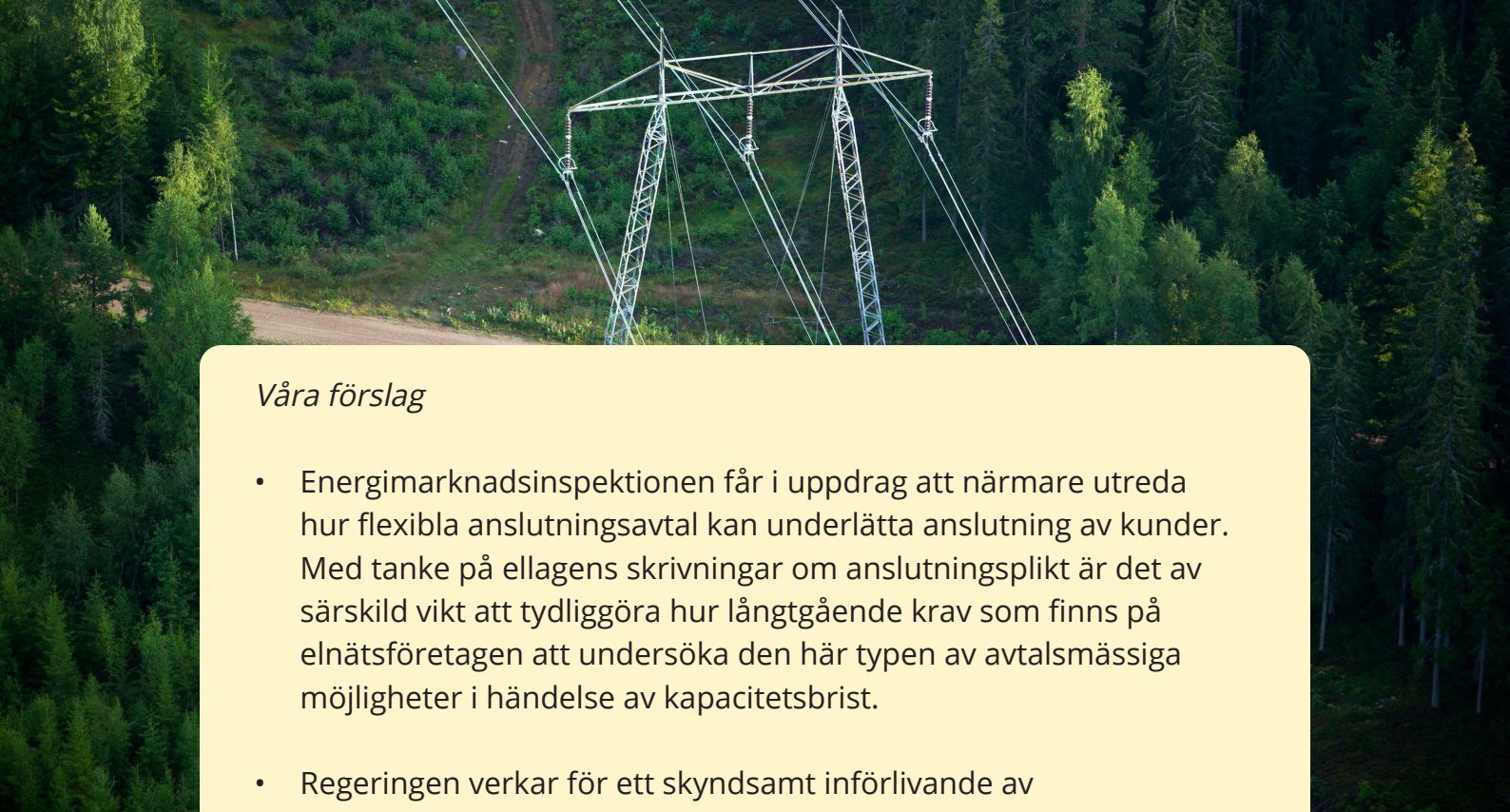
Vårt förslag

- Ei får skyndsamt i uppdrag att förtydliga de olika aktörernas ansvar i samband med kapacitetsbrist.

3. SÄKERSTÄLL FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VILLKORADE ELNÄTSAVTAL FÖR SNABBARE ANSLUTNING

Regelverket för tillämpning av villkorade nätanslutningar behöver förtydligas, så att den här typen av flexibilitetslösningar finns att använda när marknadsbaserade alternativ inte finns att tillgå eller är kostnadseffektiva. Med en villkorad anslutning kan en kund nyttja ansluten effekt fullt ut så länge det finns kapacitet i elnätet. Vid behov, till exempel vid en eventuell driftstörning, kan elnätsägaren begära att kunden tillfälligt styr ned uttaget av effekt. Sådan flexibilitet hos kunden möjliggör tidigare anslutning av exempelvis laddstationer och industrier på platser där alternativet kan vara att vänta flera år på nätförstärkningar. Elmarknadsdirektivet har uppdaterats avseende villkorade nätanslutningar i samband med elmarknadsöversynen (EMD).

Elmarknadsutredningen lyfter också fram betydelsen av villkorade avtal och har nyligen föreslagit ett antal välmotiverade utredningsuppdrag inom området för Energimarknadsinspektionen.

Våra förslag

- Energimarknadsinspektionen får i uppdrag att närmare utreda hur flexibla anslutningsavtal kan underlätta anslutning av kunder. Med tanke på ellagens skrivningar om anslutningsplikt är det av särskild vikt att tydliggöra hur långtgående krav som finns på elnätsföretagen att undersöka den här typen av avtalsmässiga möjligheter i händelse av kapacitetsbrist.
- Regeringen verkar för ett skyndsamt införlivande av permanenta villkorade avtal i svensk rätt, från revideringen av elmarknadsdirektivet. Särskilt för batterier är permanenta villkorade avtal en samhällseffektiv lösning.
- Energimarknadsinspektionen får i uppdrag att utreda anslutningsplikten och tydliggöra vilka avtalsmässiga möjligheter som redan idag finns tillgängliga, alternativt skulle kunna utvecklas, för ett effektivare utnyttjande av elnätet. Utredningen bör se över fall där kapacitet finns och fall där det råder kapacitetsbrist och lämna förslag beroende på olika typer av anläggning (förbrukning/elproduktion/energilagring).

4. STÖD TILL VISSA ANSLUTNINGSAVGIFTER TILL ELNÄTET

Regelverket kring hur stor del av anslutningsavgiften som ska bekostas av den enskilda kunden är inte klarlagt. Energimarknadsinspektionen kommer i sitt fortsatta arbete med föreskrifterna om anslutningsavgifternas utformning utgå från något grunda anslutningsavgifter (vilket innebär att den anslutande kunden exempelvis inte behöver betala förstärkningar/abonnemangshöjning i/mot överliggande nät som anslutningen behöver utan denna kostnad fördelas ut på det enskilda elnätsföretagets kundkollektiv) som huvudsaklig inriktning. Dock kommer relativt djupa anslutningsavgifter för större

anslutningar tillämpas där det finns ett behov med hänsyn till omständigheterna.

Det kan uppstå situationer där djupa anslutningsavgifter kan bli så kostsamma för anslutande kund att investeringen som föranleder anslutningen går om intet vilket skulle kunna stoppa samhällsekonomiskt lönsam omställning av befintlig industri, nyindustrialisering och transportelektrifieringsprojekt.

Vårt förslag

- Ett statligt stöd för vissa anslutningsavgifter införs. Stödet ska endast kunna sökas av anslutande part och ska syfta till att skapa största möjliga samhällsekonomiska nytta och en påskyndad omställning.

5. ÖVERFÖRINGSKAPACITETEN FRÅN NORD TILL SYD MÅSTE STÄRKAS

Mot bakgrund av de stora prisskillnaderna mellan de svenska elområdena och beaktande av regeringsuppdraget om ökad överföringskapacitet mellan Sveriges elområden och Svenska kraftnäts nya instruktion, behöver överföringskapaciteten från norr till syd stärkas.

Våra förslag

- Regeringen ger i uppdrag åt Svenska kraftnät att skyndsamt ta fram en plan för hur den tillgängliga överföringskapaciteten från norr till söder i Sverige kan stärkas. Detta avser såväl nätinvesteringar som andra åtgärder inkluderande avhjälpande åtgärder som mothandel.
- Regeringen ska verka för att elområdena bör vara så stora som möjligt.

Reformer för *omställning och ett energisystem i världsklass*

Klimatomställningen innebär en grundläggande förvandling för el- och energisystemet. Samtidigt som systemen förändras måste både el- och värmeförsörjningen stärkas och tryggas samt en robust vätgasinfrastruktur växa fram. För att det ska kunna ske behövs effektiva tillståndsprocesser och ett skattesystem som stöttar omställningen.

1. SÄKERSTÄLL EN LÅNGSIKTIGT KONKURRENSKRAFTIG FJÄRR- OCH KRAFTVÄRMESEKTOR

Fjärr- och kraftvärmen är avgörande för Sveriges energiförsörjning och avlastar elsystemet med 10 GW eleffekt, vilket är mer än en tredjedel av topplastbehovet i det svenska elsystemet. Fjärrvärmen frigör kapacitet i elnäten och förbättrar effektbalansen genom att el inte används till uppvärmning. Det möjliggör att elen kan användas där den gör störst klimatnytta, i industri och transporter. Kraftvärmen bidrar även till att stabilisera elsystemet och ger lokalt placerad eleffekt.

På senare år har fjärr- och kraftvärmen ställts inför stora utmaningar, med stor internationell konkurrens om biobränslen som i sin tur lett till stora kostnadsökningar och försämrad ekonomi. En sänkt energiskatt på el försämrar också fjärrvärmens konkurrenskraft på värmemarknaden. Det som står på spel med en utfasning av fjärr- och kraftvärmen är minskad elproduktion och effekt, där och när den behövs som mest, samt en sämre värmeberedskap och ö-driftsförmåga för Sverige.

Det är helheten som är viktig för att få konkurrenskraft och investeringsvilja i fjärr- och kraftvärmen. Grundförutsättningen för elproduktion via kraftvärmen ligger i fjärrvärmens villkor. Därför behövs flera olika åtgärder som syftar till att stärka fjärrvärmen i stort.

Våra förslag

- Ta skyndsamt vidare förslagen i Energimyndighetens fjärr- och kraftvärmestrategi och Energimyndighetens nya uppdrag att genomföra åtgärder för att stärka fjärr- och kraftvärmen.
- En temporärt sänkt energiskatt på el för elpannor och värmepumpar i fjärrvärmeverksamhet i syfte skapa bättre förutsättningar för den stora potentialen för flexibel elanvändning, bättre förutsättningar att nyttja lågtempererad restvärme, dämpa biobränslebehovet och påskynda utfasningen av kvarvarande fossila bränslen.
- Energimarknadsinspektionen (Ei) ges i uppdrag att se över dagens nätnyttoersättning utifrån samhällsekonomisk nytta och hänsyn till påverkan på investeringar i det egna nätet. Detta måste dock ske med beaktande av berört kundkollektiv och med ambitionen att några oskäligen kostnadsökningar inte uppstår som en konsekvens av översynen.
- Utökad statlig finansiering krävs för att möta de inriktningsmål för värmeberedskap som Energimyndigheten presenterat. Det införs tydliga mål för ö-driftsförmågan i energiförsörjningssektorns förmågeplan (10-årsplanen) där lokal elproduktion genom kraftvärmen har en viktig roll att spela.
- All avfallsförbränning inom EU bör inkluderas i EU ETS i den ETS-översyn som inleds 2026, för att skapa harmoniserade styrmedelsvillkor och undvika konkurrenssnedvridning där svensk avfallsförbränning i dag missgynnas.
- Avfallsförbränning behöver erkännas som en övergångsaktivitet i EU:s taxonomi för hållbara investeringar och som en del i den cirkulära ekonomin. Tillsammans med styrmedel som bygger på principen om att förorenaren ska betala och ett vidgat producentansvar för plastproducenter möjliggörs investeringar i CCS och CCU i svensk avfallsförbränning.

2. FOSSILFRI VÄTGAS – EN VIKTIG PUSSELBIT I DET FRAMTIDA ENERGISYSTEMET

Med fossilfri vätgas kan vi ställa om fossila industriprocesser, få ett mer flexibelt energisystem och stärka Sveriges försörjningstrygghet. För att realisera denna potential krävs en nationell inriktning för politiken som måste inkludera tydliga insatser för att stärka efterfrågan på fossilfri vätgas, vilket är avgörande för att attrahera investeringar och skapa en fungerande marknad.

Våra förslag

- Energimyndigheten ges rollen som nationellt centrum för vätgas, med uppdrag att följa utvecklingen och aktivt undanröja hinder för vätgasutbyggnaden.
- En systemansvarig för vätgasrörledningar tillsätts för att säkerställa en effektiv infrastrukturutveckling.

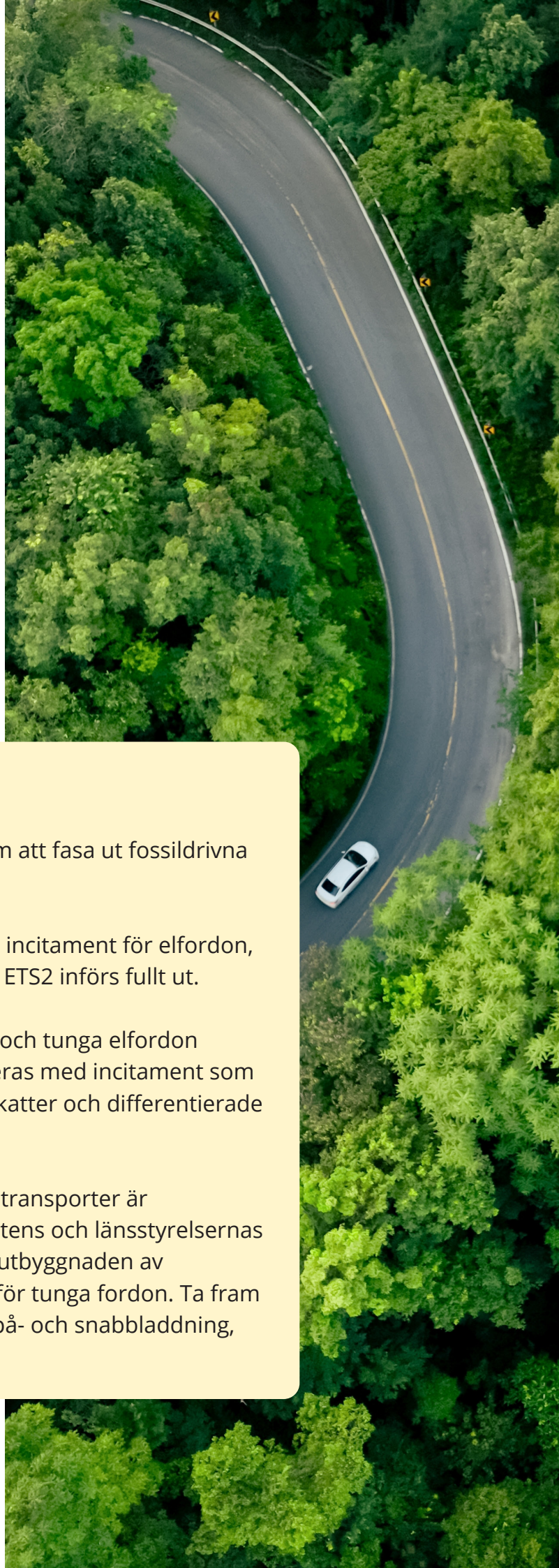

3. ACCELERERA TRANSPORTSEKTORNS OMSTÄLLNING

Sveriges klimatomställning tappar fart och transportsektorn är avgörande för att vända utvecklingen. Elektrifiering är det mest kostnadseffektiva sättet att minska utsläppen, men elbilsförsäljningen har bromsat in efter minskade incitament. Med rätt styrmedel kan Sverige nå klimatmålen och stärka sin konkurrenskraft samtidigt som man ökar självförsörjningen och minskar importberoendet av fossila bränslen. För att lyckas krävs långsiktiga spelregler och ett antal konkreta reformer.

Våra förslag

- Sverige står fast vid EU:s beslut om att fasa ut fossildrivna bilar till 2035.
- Skattesystemet behöver ge bättre incitament för elfordon, att reduktionsplikten ökas och att ETS2 införs fullt ut.
- Investeringsstöden för både lätta och tunga elfordon behöver förstärkas och kompletteras med incitament som till exempel reducerade trängselskatter och differentierade vägavgifter.
- Effektiv elnätsplanering för tunga transporter är avgörande. Stärk Energimyndighetens och länsstyrelsernas samordningsroll i planeringen av utbyggnaden av effektkrävande laddinfrastruktur för tunga fordon. Ta fram prognoser för effektbehov för depå- och snabbbladdning, både på nationell och lokal nivå.

4. GENOMFÖR EN SKATTEREFORM SÅ ATT SKATTESYSTEMET STÖDJER OMSTÄLLNINGEN

Dagens energiskattelagstiftning är inte anpassat för att understödja de energi- och klimatpolitiska målen och vidare finns det ett regelförenklingsbehov för att underlätta tillämpningen av det komplexa energiskatteregelverket. Förhandlingen om en revidering av EU:s energiskattedirektiv har pågått länge och ett genomförande av nytt sådant direktiv hade varit ett bra tillfälle att göra en större energiskatteöversyn. Dock kan EU-processen bli utdragen eller helt fallera, men behovet av en skattereform är mycket angeläget. Skattesystemet behöver ge bättre incitament för att underlätta elektrifiering av industri och transporter och därmed också nå de energi- och klimatpolitiska målen.

Vi föreslår att en sådan reform bör syfta till att:

- Den fiskala fastighetsbeskattningen minskas för att ge bättre förutsättningar att bygga ut elproduktionen, men där de samlade fastighetsskatteintäkterna kan bibehållas, tack vare en stor utbyggnad av elproduktionskapaciteten.
- Fastighetstaxeringssystemet för kraftverk ses över för att modernisera lagstiftningen och göra den mer enhetlig.
- Ett infrastrukturundantag i ränteavdragsbegränsningsreglerna införs för att klara den omfattande lånefinansiering som krävs i energiinфраstruktur för att möta elektrifieringen i industri och transporter.
- Biooljeskatten slopas som utlovats i Tidöavtalet på motsvarande sätt som biodrivmedel befrias från energiskatt.
- Införandet av det nya ETS2-systemet 2028 där koldioxidbeskattningen behöver ses över för ETS2-sektorer och samordnas på motsvarande sätt som skett för ETS 1-verksamheter.
- Balansen mellan energiskatten på el respektive fossila drivmedel förändras för att ge bättre incitament för en övergång till elfordon.

5. EN MER EFFEKTIV MILJÖTILLSTÅNDSPROCESS MED EN INGÅNG DÄR STATEN TALAR MED EN RÖST

Sverige har en omfattande miljöprövning för olika verksamheter. Denna process går genom många olika instanser och är både tidsödande och komplicerad. För att förändra det tillsattes miljötillståndsutredningen som föreslår en genomgripande reform av miljöprövningen och dess organisation. Denna reform innebär att prövningen förenklas och samlas hos en enda myndighet samt att man genomför en samlad miljöbedömnings- och miljöprövningsprocess i enlighet med EU-rätten. Att staten talar med en röst och att man på sikt inför en tillståndsmyndighet som utgör en-väg-in/one-stop-shop är viktiga delar i denna reform. Regeringen föreslår nu att en ny sådan myndighet stegvis införs och finns på plats i juli 2027.

Våra förslag

- Hela utredningens förslag genomförs samlat, det vill säga att organisation och lagstiftning taktar.
- Miljötillståndsutredningen får i tilläggsuppdrag att utreda om den nya miljöprövningsmyndigheten ska bli en tillståndsmyndighet som även ska hantera prövningen av den nationella planen för omprövning av vattenkraften (NAP) och elledningar (bland annat elnätskoncessioner, ledningsrätter) samt eventuellt andra lämpliga markexploateringsprövningar.

6. FÖRBÄTTRA FÖRUTSÄTTNINGARNA FÖR PRODUKTION AV BIO- OCH ELEKTROBRÄNSLEN

Sverige har unikt goda förutsättningar att bli en ledande producent av såväl bio- som elektrobränslen, med god tillgång till biogena råvaror, fossilfri el och biogen koldioxid.

En inhemsk produktion skulle minska bränsleförsörjningens sårbarheter, stärka beredskapen genom decentraliserad och skalbar produktion samt fungera som ett möjligt bidrag till det militära försvarets behov. Vidare är det avgörande för flygets och sjöfartens klimatomställning.

Våra förslag

- Sverige behöver en nationell strategi för elektrobränslen och staten bör ta en samordnande roll. En del i strategin bör vara att en inhemsk produktion av bio- och elektrobränslen prioriteras för att stärka vårt strategiska oberoende i en osäker omvärld.
- Sverige går med i EU-kommissionens initiativ Early Movers Alliance, som syftar till att säkra ett effektivt europeiskt auktionssystem och snabb uppskalning av elektrobränsle.

Reformer för ökad totalförsvarsförmåga

Sveriges energisystem är sårbart och utsatt. Erfarenheterna från Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar att energiförsörjningen har varit, och fortsätter vara, ett strategiskt mål i krigsföringen och att angreppen kan komma i en rad olika komplexa former, från drönare till cyberangrepp. I takt med att det geopolitiska läget blivit mer osäkert har totalförsvarsplaneringen och beredskapsfrågorna intensifierats bland annat via den nya energipolitiska inriktningen, som pekar ut totalförsvarsförmågan som en av energisystemets viktigaste uppgifter. Det är centralt för Sveriges beredskap och motståndskraft att ha förmåga att bibehålla elsystemets funktionalitet. Elsystemet måste kunna leverera under samtliga drifttillstånd och kriser, vilket inte är fallet i dag på alla platser. Därför måste energisystemets totalförsvarsförmåga stärkas.

1. KONKRETISERA VAD EN ÖKAD TOTALFÖRSVARSFÖRMÅGA BETYDER I PRAKTIKEN

Det har ställts statliga krav på ökad leveranssäkerhet av energi och även efterfrågats viktiga förmågor som energiföretagen kan bidra med, till exempel dödnätsstart och ö-drift, att ett kraftvärmeverk kan bidra med el regionalt och lokalt, även om det omkringliggande elnätet är utslaget. Däremot är det inte kravställt vad energisystemet konkret ska ha för förmågor för att uppnå en ökad totalförsvarsförmåga.

Våra förslag

- Besluta skyndsamt om en konkret målbild, i vilken det tydligt framgår vilka förmågor som behövs, samt var och när. Det kan exempelvis handla om avgränsningar och lokaliseringar för ö-drifts- och dödnätsstartsförmåga. I målbilden behöver också framgå vilka anläggningar som ska prioriteras och skyddas.

- Sverige får en tydlig styrning, ansvarsfördelning och prioriteringar av el- och värmesystemet som kan träda i kraft vid kris och höjd beredskap.

2. STATEN BEHÖVER ANSVARA FÖR ATT FINANSIERA ÖKAD TOTALFÖRSVARSFÖRMÅGA

Att stärka totalförsvarets kapacitet kräver stora investeringar. Exempelvis för lokal planerbar elproduktion som i vissa fall kan bidra med utökad ö-driftsförmåga och för ökade bränslelager som säkrar värmeförsörjningen för längre tid jämfört med idag. Frågor om beredskap och säkerhet är dock av politisk karaktär och till för hela samhället, varför staten bör ta ansvar för finansieringen via relevanta myndigheter, snarare än att kostnaden faller på enskilda företag eller kundkollektivet. De hittills föreslagna anslagen för energiberedskap räcker inte för de omfattande beredskapsinvesteringar som krävs för att möta energiområdets nya totalförsvarsinriktning.

Det är viktigt att fler resurser tillsätts för att förstärka vårt fysiska skydd. På så sätt kan vi förebygga skador, eller åtminstone minska deras omfattning. Dessutom behöver vi större beredskapslager och bättre reparationsmöjligheter, så att vi blir mer rustade att återställa funktionerna efter exempelvis ett angrepp eller en natur- eller väderrelaterad katastrof.

Vårt förslag

- Ökade energiberedskapsförmågor behöver finansieras inom den beslutade ekonomiska ramen om 1,5 procent av BNP, som avser det civila försvaret. Det är viktigt att finansieringen skattefinansieras och inte finansieras genom elberedskapsavgift.

Reformer för *kompetensförsörjning för framtidens energisystem*

Sveriges omställning står inför en stor kompetensutmaning som måste hanteras för att vi ska kunna behålla vår globala konkurrenskraft och rusta ett robust och hållbart energisystem. Vi behöver inte bara utbilda fler, utan också se till att det befintliga utbildningssystemet kan ställa om i takt med näringslivets behov.

Behovet av tekniker och ingenjörer har ökat kraftigt de senaste åren. Även för flera andra yrkesroller har efterfrågan ökat. Kompetensbehovet omfattar hela energisystemet och alla kraftslag, men särskilt trånga sektorer är elnätet och elkraftskompetens. Redan idag råder brist på ingenjörer, tekniker och yrkesutbildade inom energi. Energimyndigheten har identifierat att utan kraftfulla åtgärder riskerar kompetensbristen att bli ett av de största hindren för elektrifieringen. Energiföretagen ser dessutom tillgång till en kritisk massa av kompetens för energisystemet som god beredskap.

En robust energiförsörjning är central för nationell säkerhet. När elsystemet byggs ut och samhällets beroende ökar skärps kraven på dem som ska bygga, driva och underhålla systemen. Brist på rätt kompetens riskerar att bli en säkerhetssårbarhet, särskilt vid kriser och attacker. Därför är tillgången på kvalificerad arbetskraft en avgörande del av både klimatpolitiken och totalförsvaret, och kräver stark lokal förmåga samt minskade regionala sårbarheter.

EN NATIONELL STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN BEHÖVS FÖR ATT SÄKRA TILLGÅNGEN PÅ RÄTT KOMPETENS

Våra förslag

- Regeringen tar fram en nationell strategi och en handlingsplan som bör innehålla följande mål:
 - Energimyndigheten, utöver det pågående och kortare uppdraget om kompetens, tilldelas ett långsiktigt uppdrag för energisystemets kompetensförsörjning. Syftet är att säkerställa att investeringar i utbildning och kompetens hamnar där de gör störst nytta.
 - En avgörande faktor för kvalitet, relevans och säkerhet är övning och färdighetsträning vid särskilda utbildningsmiljöer. En investeringspott för etablering av strategiska energikluster kan effektivt samla investeringstunga utbildningsmiljöer, kunskap och lärarkompetens för samtliga utbildningsnivåer. Klustren omfattar akademi, yrkeshögskola, och gymnasium samt för kompetensutveckling av befintliga medarbetare och beredskap, exempelvis utbildning inom ramen för civilplikt
 - Myndigheten för yrkeshögskolan får ett tydligare uppdrag att prioritera utbildningar som är direkt kopplade till energi och ersättningsnivåerna reformeras så att de bättre speglar de faktiska kostnaderna för energiutbildningar.
 - Möjligheten att läsa Teknikprogrammet på gymnasieskolan ska vara likvärdig i hela landet och en energiinriktning skapas på Teknikprogrammet för att ge en bättre grund att välja en energiinriktning på ett framtida ingenjörsprogram.

ENERGI
FÖRETAGEN